

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ที่ทำหน้าที่หลักในการให้การศึกษาอบรม
 อย่างเป็นระบบแก่เด็ก เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โรงเรียน
 จะทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่เด็กได้ครบทุกสิ่งทุกอย่างนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ เรายอมรับกัน
 ว่าการศึกษา คือการจักประสบการณ์ให้กับเด็ก ประสบการณ์ที่เด็กควรได้รับมิใช่มีอยู่
 เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น ยังมีอยู่ในที่อื่น ๆ ในชุมชนอีกมาก ชุมชนจึงมีส่วนให้ประ-
 สบการณ์ที่เป็นรากฐานทางขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเจตคติแก่เด็ก
 ดังนั้นโรงเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 เพื่อให้ตรงตามความต้องการของชุมชน และเหมาะสมกับสภาพทั้งทางเศรษฐกิจและ
 สังคม ทั้งยังเป็นการถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตย ที่ให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการ
 จัดการศึกษาอีกด้วย โดยถือว่าโรงเรียนเป็นของประชาชนจัดดำเนินการโดยประชาชน
 และเพื่อประชาชน โรงเรียนจึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับชุมชน และทำประโยชน์
 ให้กับชุมชน ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยพัฒนากิจกรรมของ
 โรงเรียนด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง

กระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ผู้ปกครอง
 นักเรียนและประชาชนเข้าใจการดำเนินงานและความต้องการของโรง-
 เรียน ในขณะเดียวกันก็จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ทางการศึกษา ผู้ปกครองและ
 ผู้เสียภาษีอื่น ๆ ตัดสินใจถูกต้องการให้โรงเรียนพัฒนาเด็กอย่างไร¹

¹ วิไลวรรณ วิทย์โรจน์, การประถมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์และท่าปกเจริญผล, 2525), หน้า 223.

ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุทธิญา ซีระกุล ให้ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การร่วมกันกำหนดความมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการร่วมมือพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเพื่อชุมชน หรืออาจสรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง วิธีการหรือหนทางที่โรงเรียนใช้ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในเขตนั้น¹

ความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้โดยลที่สุด และให้ผลที่ได้จากการศึกษานั้นเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย ได้มีผู้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

เมอร์ล อาร์. ซัมซัน (Merle R. Sumption) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. เสนอรายงานให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับกิจการและข่าวสารของโรงเรียน
2. รับทราบชาวความเคลื่อนไหวจากภายนอก เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่จะต้องสนใจต่อการศึกษาของท้องถิ่น
4. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน

---

¹สุทธิญา ซีระกุล, การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พิมพ์ครั้งที่ 2 (สมุทรปราการ : ชนิษฐการพิมพ์, 2522), หน้า 48.

5. ส่งเสริมให้ประชาชนหรือชุมชน เข้ามามีบทบาทในการวางแผนเป้าหมายของการศึกษา และการพัฒนาการเรียนการสอน

6. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้านกับโรงเรียนและชุมชน หรือท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ให้เกิดขึ้น โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรม

7. เสนอความรู้ ความก้าวหน้า และแนวโน้มใหม่ทางการศึกษาแก่ชุมชน

8. ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่น ๆ ในสังคม

9. เพื่อเป็นหนทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน

10. เพื่อเป็นการแก้ไขข้อข้องใจ และสิ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจ โรงเรียนดี ๆ ช่วยทำให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี ควบคู่ความซื่อสัตย์ และนิยมยกย่อง¹

วิไลวรรณ วิทย์โรจน์ ได้กำหนดความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 10 ประการ เช่นกัน คือ

1. เพื่อรายงานให้ชุมชนได้ทราบเกี่ยวกับกิจการและการดำเนินงานของโรงเรียนทุก ๆ ประการ

2. เพื่อจะโคทราบวชุมชนมีความรู้สึกต่อโรงเรียนอย่างไร ต้องการให้โรงเรียนดำเนินการในรูปไหน

3. เพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพการร่วมมืออย่างแท้จริงของชุมชนกับโรงเรียนในการพัฒนาชีวิตและสังคม

4. เพื่อสร้างความเชื่อถือไว้วางใจของชุมชนที่มีต่อบุคลากรทางการศึกษา และบริการของโรงเรียน

5. เพื่อรับทราบข่าวสารการเคลื่อนไหวจากภายนอก เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน

6. เพื่อหาทางให้ประชาชนเข้ามาช่วยเหลือกิจการทางการศึกษา ทั้งทางด้านการเงิน วัสดุ แรงงาน และกำลังใจ

¹Merle R. Sumption, School Community Relations.

7. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ทุกคนต้องให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

8. เพื่อส่งเสริมให้ครูกับครูปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของการเรียนการสอนทั้งทางโรงเรียนและทางบ้าน

9. เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง การศึกษา และวัฒนธรรม

10. เพื่อแก้ไขข้อข้องใจและสิ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียน ผิด ๆ ช่วยให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี มองครูและนักเรียนด้วยความเชื่อถือนิยมยกย่อง¹

สุพิชญา ชีระกุล ไค้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. เพื่อสร้างเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน
3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน
4. เพื่อฟื้นฟูและรักษาวัฒนธรรมของชุมชน
5. เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างบ้านกับโรงเรียน

ม.ร.ว. สมพร สุทัศนีย์ ไค้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. เพื่อทราบพื้นฐานที่แท้จริงของนักเรียนจากผู้ปกครอง เพื่อจะได้ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานและความต้องการของนักเรียน
2. เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้ประชาชนหันมาสนใจและช่วยเหลือโรงเรียนทั้งทางด้านการเงินและทุนทรัพย์
3. เพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์
4. เพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้บริการของโรงเรียนทั้งวัสดุ สถานที่และความสะดวกต่าง ๆ

¹ วิไลวรรณ วิทยโรจน์, การประถมศึกษา, หน้า 244-245.

² สุพิชญา ชีระกุล, การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน, หน้า

5. เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในการจัดการศึกษาให้เป็นเรื่องของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน¹

ความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจากผู้ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอสรุปเป็นเรื่องสำคัญได้ดังนี้

1. เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในโรงเรียนและชุมชนให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายคือ ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในค่านิยมวิชาดี ศิลป วัฒนธรรมแก่ชุมชน
2. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนในการวางเป้าหมายกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษา เพื่อฝึกบุคคลให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนและสังคม
3. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีทัศนคติและมีแนวทางที่ตรงกันในการพัฒนาการศึกษาและชุมชน
4. เพื่อเป็นหนทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน

ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โดยหลักการแล้วโรงเรียนและชุมชนจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะโรงเรียนเป็นสถาบันพัฒนาคนเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ในขณะเดียวกันโรงเรียนจะดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็ต่ออาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน ดังนั้นโรงเรียนและชุมชนจึงจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

---

¹ม.ร.ว. สมพร สุทัศน์ย์, การประถมศึกษา (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2525), หน้า 131.

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งรวมวิชาการสาขาต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในทางการเรียนรู้อุของคณในชุมชน
2. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีให้กับชุมชน
3. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน
4. เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจกรรม และบริการต่าง ๆ เกิดขึ้นที่โรงเรียน
5. เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ ให้กับชุมชน
6. เพราะโรงเรียนตั้งขึ้นและอยู่ไคจากรายไคจากภาณิอากาศและการสนับสนุนจากประชาชน
7. เพราะโรงเรียนต้องการความสนับสนุนและอุปถัมภิในค้ำต่าง ๆ จากประชาชน¹

สุพิชญา ชีระกุล ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 6 ประการ ซึ่งส่วนใหญ่ตรงกับที่ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ ได้กล่าวไว้มีเพียงประการเดียวที่แตกต่างออกไป คือ "โรงเรียนและชุมชนมีจุดหมายเดียวกัน คือ พัฒนาคณให้เป็นคณที่สมบูรณ์ (perfect man) สามารถจัดชุมชนและค้ำรงชีวิตอยู่ในชุมชนไคอย่างเป็นปกติสุข"²

หลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

หลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น มีผู้เสนอแนวคิดไว้หลายแนวค้ำยกัน ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์และอยู่ในลักษณะที่จะนำไปปฏิบัติได้ก็คือแนวคิดของนพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

¹นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์, หลักการบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : บริษัท เอส.เอ็ม.เอ็ม. จำกัด 2525), หน้า 26-27.

²สุพิชญา ชีระกุล, การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน, หน้า

1. ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา และเชื่อถือได้
2. ต้องดำเนินการอย่างทอเนื่อง ถือเป็นภารกิจที่จะต้องทำต่อเนื่องตลอดเวลา
3. ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมงานทุกด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ
4. ต้องมีความง่ายและคล่องตัวในการดำเนินการ
5. ต้องเป็นไปด้วยความสร้างสรรค์มีใจคานหาหลายภาพพจน์ของโรงเรียนและชุมชน
6. ต้องดำเนินการโดยปรับให้เข้ากับสภาพการของชุมชน
7. ต้องดำเนินการด้วยความยืดหยุ่นให้เข้ากับสาระ วิธีการ เวลา และโอกาส¹

สุรพล ชีร์รัตนพันธ์ ได้เสนอแนวความคิดไว้ดังนี้

1. ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมา
2. การติดต่อทุกชนิดให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์
3. จะต้องจัดโรงเรียนให้ดี
4. ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เป็นกันเองกับชาวบ้าน
5. โรงเรียนต้องถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะบริการชุมชน
6. เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาและแก้ปัญหาของโรงเรียน
7. จัดการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อให้ชุมชนได้ทราบความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ²

เอเมอร์ สตูปลด์ และคณะ (Emery Stoops and Other) กล่าวถึงหลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1. ต้องเป็นกระบวนการทั้งรับข่าวและให้ข่าวแก่ชุมชน โดยที่บุคคลภายนอกโรงเรียนจะต้องทราบความเป็นมาทาง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี และในเวลาเดียวกันโรงเรียนจะต้องแถลงชี้แจงให้ประชาชนได้ทราบถึงอุปสรรคปัญหา และวิธีดำเนินงานของโรงเรียน

¹ พงษ์ บุญจิตราคุสัย, หลักการบริหารการศึกษา, หน้า 27.

² สุรพล ชีร์รัตนพันธ์, การประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2521), หน้า 216.

2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ถ้าจะให้ได้ผลดี ควรใช้วิธีหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรทำเพียงด้านเดียว
3. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประการสำคัญที่สุดก็คือ จะต้องให้ประชาชนในชุมชนเห็นความเข้าใจในโรงเรียนให้มากที่สุด
4. การสร้างความสัมพันธ์ ควรจะต้องกระทำต่อเนื่องติดต่อกันตลอดไป
5. โรงเรียนควรให้ข้อมูลหรือข่าวสารที่น่าสนใจ ง่ายต่อการเข้าใจ และควรจะต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน¹

สำหรับหลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในทัศนะของ มุหงา วัชนะ เสนอแนะไว้ดังนี้

1. ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการศึกษาที่ตนยึดถือและปฏิบัติ อยู่ก็พอสมควร
2. ครูจะต้องจัดโรงเรียนของตนให้ดี และมีความเป็นกันเองกับชาวบ้านในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
3. ครูจะต้องรู้เกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนของตนตั้งอยู่เป็นอย่างดี
4. โรงเรียนจะต้องหาทางที่จะบริการแก่ชุมชนของตนและในขณะเดียวกันจะต้องหาทางกระตุ้นให้ชุมชนบริการแก่ทางโรงเรียนด้วย
5. โรงเรียนจะต้องจัดให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาบางปัญหาของโรงเรียนและชุมชน และช่วยกันหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้นร่วมกัน
6. โรงเรียนจะต้องจัดการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อให้ชุมชนได้ทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของโรงเรียนและชุมชน
7. โรงเรียนจะต้องนำกระบวนการหมู่พวก ซึ่งเหมาะสมมาใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียนและชุมชน²

---

¹Emery Stoops, and M.L. Rafferty Jr., Practices and Trends in School Administration. (New York : Ginn and Company, 1961), pp. 515-519.

²มุหงา วัชนะ, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน, (นครสวรรค์ : วิทยาลัยครู-นครสวรรค์, 2524), หน้า 78. (อักษรสำนวน)

จากแนวความคิดที่เกี่ยวกับหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดังกล่าวแล้วข้างต้น พอสรุปได้ดังนี้

1. ครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ และสามารถดำเนินการโดยปรับให้เข้ากับสภาพของชุมชน ตลอดจนจัดการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อให้ชุมชนได้ทราบความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ
2. การดำเนินงานต้องเป็นกระบวนการไม่ศรีสัมพันธ์สองทาง (two-way process) คือ ทั้งโรงเรียนและชุมชนต้องมีความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน และร่วมกันดำเนินงานโดยใช้กระบวนการหมู่พวก
3. ต้องดำเนินการอย่างบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา เป็นไปในทางสร้างสรรค์และต่อเนื่อง
4. การดำเนินงานควรใช้วิธีการหลาย ๆ อย่างที่ง่ายและคล่องตัว มีการยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เวลา และโอกาส

วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ได้เสนอไปแล้ว ซึ่งเป็นทางที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งชุมชนได้มีส่วนร่วมและสนับสนุนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นอาจจะทำได้หลายรูปแบบ หรือหลายวิธีการดังต่อไปนี้ คือ

สุพิชญา ชีระกุล ได้เสนอแนะแนวทางปฏิบัติในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ดังนี้

1. ศึกษาชุมชนโดยละเอียด เช่น โครงสร้าง วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร ความต้องการ เป็นต้น
2. จัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน โดยเผยแพร่กิจการทางสื่อมวลชน หรือจัดทำวารสาร หนังสือพิมพ์โรงเรียน
3. ออกเยี่ยมเยียนชุมชนโดยทำอย่างเป็นปกติ สม่ำเสมอและทั่วถึง

4. จัดให้มีกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน, ซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบและเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน
5. จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ กิจกรรมประเภทที่นำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน นำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น
6. ให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่ อาคารสถานที่ เครื่องใช้ บุคลากร ของโรงเรียนและความรู้¹

สำหรับวิไลวรรณ วิทย์โรจน์ ได้เสนอวิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

ก. การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน
อาจใช้วิธีการดังนี้

1. เสนอรายงานให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน
2. สร้างความเชื่อถือและความมั่นใจ ตลอดจนความนิยมในโรงเรียน ให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน
3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่า เป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่ทุกคนจะก่อให้เกิดความสนใจและเขามามีส่วนรวมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
4. ส่งเสริมให้ครูกับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดยิ่งขึ้น เพื่อผลดีต่อการเรียนการสอน สนับสนุนให้ครูออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง ทั่วตนเอง
5. พาเด็กออกไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปฟังเทศน์ที่วัด ไปชมการทำไร่ การทำสวนคอกไม้ ชมโรงงานในท้องถิ่น การเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ของประชาชนในท้องถิ่น
6. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรม

¹ สุทธิญา ชีระกุล, การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน,

7. ประเมินความต้องการของผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น
เกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมีโอกาสสนองความต้องการอัน
แท้จริงของประชาชน

8. แก่ไขข้อข้องใจและสิ่งที่ทำให้ประชาชนเข้าใจ
ผิด ๆ ช่วยไขประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี มีความเข้าใจและเห็น
ใจโรงเรียน มองครูและนักเรียนด้วยความเชื่อถือและนิยมยกย่อง

9. นำลูกเสือ ยุวกาชาด ออกไปบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน เช่น
การทัศนศึกษา การทัศนศึกษาในที่อื่น เกษะบนถนนสาธารณะทางเข้า
โรงเรียน ฯลฯ

10. นำนักเรียนออกไปสำรวจชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อจะได้
ทราบปัญหาความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง หากเป็นปัญหาที่
แก้ไขกันได้ช่วยกัน หากเป็นปัญหาใหญ่ก็ควรเสนอผู้รับผิดชอบระดับสูง
ต่อไป

ข. การนำชุมชนมาสู่โรงเรียน

โรงเรียนควรใช้แหล่งวิชาในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียน
การสอนและปรับปรุงโรงเรียน ซึ่งครูอาจใช้แหล่งวิชาดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญ หรือช่างของในอาชีพเฉพาะอย่างมาให้ความรู้และ
แนะนำเด็ก เช่น ช่างไฟฟ้า อาจเชิญมาให้ความรู้เรื่องประโยชน์
และอันตรายที่เกิดจากไฟฟ้า

2. ผู้ปกครองเด็ก อาจให้ความช่วยเหลือในการเป็นวิทยากรใน
บางเรื่อง

3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาจให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
การประชุมสภา ร่างกฎหมายหรือประสุมการฉกฉกอื่น ๆ

4. โรงงานอุตสาหกรรม เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานการ-
ผลิต

5. ตำรวจ ข้าราชการ ให้ความรู้ด้านจราจร การปกครอง
และอื่น ๆ

6. คณะกรรมการสภาตำบล หรือท้องถิ่น อาจให้ความรู้เกี่ยวกับ
การดำเนินงานในท้องถิ่น

7. ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ป่า ดิน หิน แม่น้ำ
แบริ

8. ทรัพยากรที่มนุษย์ประดิษฐ์ตกแต่ง เช่น บ้านเรือน อาคาร
สนามบึง สถานีดับเพลิง

9. แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและทันตแพทย์ เพื่อมาให้
ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

ส่วนวิธีการอื่น ๆ ในการนำชุมชนมาสู่โรงเรียนที่นอกเหนือจากแหล่งวิชาในชุมชนมีดังนี้

1. จัดงานประจำปี และเชิญผู้ปกครองและประชาชนมาร่วม
2. จัดนิทรรศการแสดงผลงานของโรงเรียน หรือทำพิธีเปิดอาคารเรียนหลังใหม่
3. จัดการแสดงละครหรือการแข่งขันกีฬา
4. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู
5. จัดตั้งคณะกรรมการประชาชน เพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของโรงเรียน
6. จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า สมาคมเกี่ยวกับการศึกษา สมาคมเกี่ยวกับครู และสมาคมเกี่ยวกับกิจกรรมหย่อนใจต่าง ๆ สำหรับประชาชน
7. จัดตั้งสมาคมต่าง ๆ ของชุมชนขึ้นตามความเหมาะสม โดยใช้โรงเรียนเป็นที่ตั้งของสมาคม
8. จัดโปรแกรมต่าง ๆ ของโรงเรียนทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ และการหย่อนใจโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบโดยตรงมาตามควร
9. เชิญประชาชนที่มีความสนใจในการศึกษาเป็นกรรมการศึกษา กรรมการโรงเรียนชุมชน กรรมการโครงการสุขภาพของโรงเรียน ฯลฯ¹

ชูศรี สนิทประชากร ได้เสนอแนะวิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับวิไลวรรณ วิทยโรจน์ ซึ่งวิธีการส่วนใหญ่ก็สอดคล้องตรงกัน เว้นแต่การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน ชูศรี สนิทประชากร "ได้เสนอแนะให้โรงเรียนร่วมมือในพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีของชุมชนด้วย"²

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹วิไลวรรณ วิทยโรจน์, การประถมศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 227-229.

²ชูศรี สนิทประชากร, การประถมศึกษา, (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนวิษณุ-การพิมพ์, 2522), หน้า 305-307.

จาคอบสัน และคณะ (Jacobson and Others) กล่าวถึง วิธีการ
สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. จัดให้มีเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของโรงเรียนออกเผยแพร่
2. จัดให้บริการเสนอข่าวจากโรงเรียนถึงบ้านเป็นประจำ
3. จัดให้มีนิทรรศการภายในโรงเรียน
4. จัดให้มีวันเยี่ยมเยียนโรงเรียน
5. จัดให้มีวันสัปดาห์แห่งการศึกษา
6. จัดให้มีโครงการเยี่ยมเยียนผู้ปกครองที่บ้าน
7. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์เก่ากับศิษย์ปัจจุบัน
8. ใช้สื่อมวลชนในคานทาง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์
และอื่น ๆ
9. จัดทำรายงานประจำปีชี้แจงให้ทราบ
10. จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า
11. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู
12. จัดกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี
13. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมโดยเขามีส่วนรวมในท้องถิ่น เช่น
งานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนั้นควรมีการแสดงละครของ
นักเรียน หรือการจัดเกมกีฬาต่าง ๆ¹

นอกจากวิธีการข้างต้นแล้ว การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
นั้น ยังมีข้อสำคัญที่ควรพิจารณาประการหนึ่งคือ โรงเรียนจะต้องพยายามยกเส้นกันระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชนออกเสีย พยายามให้ชุมชนได้ประโยชน์จากโรงเรียนมากที่สุด
เท่าที่ไม่ขัดต่อระเบียบหรือกฎเกณฑ์ของทางราชการ และในขณะเดียวกันโรงเรียนก็
พยายามใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น และรับฟังความคิดเห็นของชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะ
เป็นไปได้

¹ Paul B. Jacobson, and others, The Effective School
Principal (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall. Inc., 1963,
pp. 466-478.

องค์ประกอบที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ ได้กล่าวไว้ว่า ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการคือ

1. แนวนโยบายของโรงเรียน ถ้าหากโรงเรียนมีแนวนโยบายที่จะ "เปิดประตู" โรงเรียนแล้ว ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนก็จะ เป็นไปในทางที่ดี แต่ในทางตรงกันข้ามกับโรงเรียน "ปิดประตู" แล้ว ความสัมพันธ์จะเป็นไปในทางลบ
2. ความร่วมมือของบุคลากร ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น บุคลากรในโรงเรียนทุกคนจะทองประสานกันทุกฝ่าย จึงจะทำให้สำเร็จ จุลวงไปไกลไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน
3. ความพร้อมของโรงเรียน หมายถึง ความพร้อมคณาจารย์ สถานที่และเครื่องมืออำนวยความสะดวกที่จะให้ความช่วยเหลือร่วมมือ กับชุมชน
4. ความพร้อมของชุมชน ถ้าหากชุมชนไม่มีความพร้อมหรือไม่แน่ใจ แล้ว การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายจะเกิดขึ้นไม่ได้ ความ พร้อมของชุมชนในที่นี้ หมายถึง ความพร้อมในด้านความคิดเห็นและ อื่น ๆ¹

เกี่ยวกับเรื่องนี้ สนานจิตร สุคนธ์ทรัพย์ ได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่จะ ช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีอยู่ 3 ประการ สรุปได้ดังนี้คือ

1. ความพร้อมของผู้ที่จะร่วมมือ หมายถึง ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความพร้อม ที่จะรู้สภาพและปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ เช่น ในด้าน การฝึกอบรม และการนิเทศ เป็นต้น
2. มีกลไกที่จะให้เกิดความร่วมมือ เช่น มีการจัดตั้งคณะกรรมการการ- ศึกษาของโรงเรียน สมาคมผู้ปกครองและครู เป็นต้น โดยมีการเสริมความพร้อม ให้คณะกรรมการและควรกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันในทิศทางที่พึงประสงค์

ปรีชา คัมภีรปกรณ์, "การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไทย" เอกสารการสอนชุดวิชาโรงเรียนกับชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย- สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525), หน้า 124-125.

3. มีการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ กล่าวคือ มีการวางแผน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย โดยมี 3 ขั้นตอน คือ วางแผน ปฏิบัติและประเมินผล แล้วรายงานผลการประเมินให้บุคลากรใน โรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ¹

ดังนั้น ทอสรุปไว้ว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะ มีงเกิดผลดีมากขึ้นน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญคือ แนวนโยบายของโรงเรียน ความพร้อมของทั้งสองฝ่ายที่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ต้องมีกลไกและองค์กรที่จะทำให้เกิดความร่วมมือ ตลอดจนมีการวางแผนงานร่วมกัน

กิจกรรมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำคู่มือบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1 ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนโดยให้กำหนดงานออกเป็น 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานธุรการและการเงิน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำหรับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมงานด้านนี้รวม 8 กิจกรรม ได้แก่ "กิจกรรมที่เกี่ยวกับกรรมการศึกษา สมาคม และมูลนิธิ วันสำคัญ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน บุคคลที่เด่นและวันศิษย์เก่า ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน การประชาสัมพันธ์ และชุมชนศึกษา"² แต่ละกิจกรรม ความเป็นมา ความหมายและวัตถุประสงค์ทอสรุปไว้ดังนี้

¹ สนั่นจิตร สุขนทรทรัพย์, "การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน" เอกสารประกอบการสอนวิชา 416 701 การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา, หน้า 9-13.

² สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1, หน้า 275.

1. กรรมการศึกษา หมายถึง บุคคลจากชุมชนที่มีคุณสมบัติและหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525 ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาที่มีคณะกรรมการการศึกษาอย่างน้อย 5 คน แต่ไม่เกิน 15 คน และให้เลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน โดยมีครูใหญ่เป็นเลขาธิการ กรรมการชุดดังกล่าวต้องได้รับการแต่งตั้งจากประธานกรรมการการศึกษาอำเภอ

กรรมการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้สนใจการศึกษา
2. เป็นผู้มีความประพฤติดี

การเลือกกรรมการศึกษาให้ครูใหญ่ประชุมปรึกษาหารือกับคณะครูในโรงเรียนพิจารณาเลือกจากบุคคลต่อไปนี้

1. กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. ผู้นำทางศาสนาของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
3. ข้าราชการของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่น เช่น ข้าราชการของกรมส่งเสริมการเกษตร กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอนามัย กรมการปกครอง
4. ประธานกรรมการการศึกษาของหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ในกรณีที่โรงเรียนตั้งอยู่ในหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.)
5. ข้าราชการบ้านอำเภอที่มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่น
6. ผู้ปกครองนักเรียน
7. ศิษย์เก่าของโรงเรียน
8. ประชาชนในท้องถิ่น

บุคคลดังกล่าวข้างต้นจะเป็นกรรมการศึกษาเกินกว่า 3 โรงเรียนมิได้ ซึ่งมิวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่ซ้ำอีกก็ได้

กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ทาย
2. ลาออก
3. เป็นบุคคลล้มละลาย
4. เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
5. ใ้รับโทษจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ

โดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

6. คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ออก

ในกรณีที่กรรมการศึกษาตำแหน่งใดว่างลง และมีวาระการดำรงตำแหน่งมากกว่า 90 วัน ให้ครูใหญ่ประชุมปรึกษากับคณะครูในโรงเรียน แล้วเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งแทนให้ประธานกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ เป็นผู้แต่งตั้งและให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งคนแทน

คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษามีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา และกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
2. แสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงานและส่วนราชการเพื่อพัฒนาโรงเรียน
3. เสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงานและส่วนราชการเพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริการแก่ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการและการพัฒนาท้องถิ่น
4. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่คณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษามอบหมาย

คณะกรรมการดังกล่าวควรจะประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง แล้วรายงานให้คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอทราบ การประชุมแต่ละครั้ง ต้องมีกรรมการประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงถือว่าเป็น องค์ประชุม¹

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นของการมีคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา เพราะหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้น ไม่เพียงแต่มุ่งให้เกิดนักเรียนอ่านออกเขียนได้เท่านั้น โรงเรียนต้องรับภาระหน้าที่ดำเนินการให้บรรลุตามหลักการ จุดหมาย โครงสร้างที่ระบุไว้ในหลักสูตรทุกประการ ซึ่งถ้าทั้งแก่ครูและบุคลากรอื่นที่มีอยู่ในโรงเรียนนั้น ไม่สามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีได้ อย่างแน่นอน โรงเรียนจะต้องอาศัยการ สนับสนุนร่วมมือจากชุมชน กรรมการศึกษา จึงเป็นเป้าหมายอันสำคัญที่โรงเรียนจะต้องมี

ปัญหาที่เกิดตามมาจากกรรมการศึกษาก็คือ กรรมการศึกษาไม่ทราบบทบาทหน้าที่โรงเรียนก็ไม่ทราบระเบียบปฏิบัติที่แน่นอน ไม่มีการอบรมกรรมการศึกษา การประชุมกรรมการศึกษาทุกครั้งโรงเรียนมักขอความร่วมมือบริจาค เป็นเหตุให้กรรมการศึกษาไม่อยากมาประชุม ทำให้โรงเรียนกับชุมชนห่างเหินกัน ชาคการสัมพันธ์ร่วมมือที่ดีต่อกัน ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงมีเป้าหมายให้โรงเรียนประถมศึกษาดำเนินการแต่งตั้งกรรมการศึกษาให้ครบภายในปี 2526 อบรมกรรมการศึกษาให้ทราบบทบาทหน้าที่ พร้อมมอบใบแต่งตั้งให้ทุกคนและจัดประชุมกรรมการศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ตลอดจนให้ครูและกรรมการศึกษาร่วมกัน

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, เอกสารการสัมมนา-คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2525), หน้า 47-49.

จัดกิจกรรมทั้งของโรงเรียนและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดีขึ้น¹

ไพศาล อินทวัฒน์ และสุรียัน นนทศักดิ์ ได้กล่าวถึงบทบาทของคณะกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษามีครั้งแรกตั้งแต่เริ่มใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 แต่การดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษายังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งผลจากการวิจัยของผู้เขียนเรื่องบทบาทของคณะกรรมการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่าคณะกรรมการศึกษาปฏิบัติหน้าที่จริง ๆ อยู่ในเกณฑ์น้อย ไม่เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ โดยที่ทั้งสองกลุ่มมีความต้องการให้คณะกรรมการศึกษาปฏิบัติมากที่สุด คือ การประสานงานกับสถาบันต่าง ๆ รongลงมา ใ้แก่ คำนการให้คำแนะนำหรือเสนอแนะแก่โรงเรียน และค่านการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนกิจการทั่วไปของโรงเรียนเป็นอันคัมสุดท้าย สำหรับสาเหตุสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานในการพัฒนาโรงเรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อาจเกิดจากสาเหตุ 6 ประการ คือ

1. คณะกรรมการศึกษายังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนอย่างแท้จริง
2. คณะกรรมการศึกษาไม่ค่อยเข้าร่วมประชุมกับทางโรงเรียน
3. โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์กับคณะกรรมการศึกษา
4. การบริหารของโรงเรียนไม่เป็นที่พอใจของคณะกรรมการศึกษา
5. คณะกรรมการศึกษามุ่งคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม
6. คณะกรรมการศึกษาก้าวก้ายหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1, หน้า 277-279.

ผู้เขียนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว 6 ประการ ดังนี้

1. ควรจัดให้มีโครงการประชุมสัมมนาคณะกรรมการการศึกษา
2. โรงเรียนควรสร้างความเชื่อถือศรัทธา และสร้างความสัมพันธ์ทางใจกับกรรมการศึกษาเสียก่อน
3. ควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกับชุมชน
4. ไปพบปะสังสรรค์กับกรรมการศึกษาเป็นการส่วนตัวบ้างเมื่อมีโอกาส
5. โรงเรียนควรยอมรับข้อติชมของชุมชนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
6. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษา อาจตั้งองค์กร เช่น กลุ่มผู้สนใจ คณะกรรมการเฉพาะกิจ เป็นต้น

บุคคลที่เป็นหัวใจสำคัญในเรื่องนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ถ้าเป็นทั้งผู้บริหารและผู้นำจะส่งผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษาเป็นไปตามบทบาทหน้าที่อันจะช่วยให้การพัฒนาโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย¹

2. สมาคม/มูลนิธิ โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่รัฐบาลจัด เพื่อให้บริการการศึกษาแก่เยาวชนให้ได้รับการศึกษา มีความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ จึงต้องดึงเอาบุคคลในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความสามารถและสนใจในการจัดการศึกษาเข้ามาร่วมกับทางโรงเรียนในรูปของสมาคมหรือมูลนิธิ จะได้เป็นกำลังเสริมให้สามารถจัดการศึกษาได้ทั้งคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อสนองนโยบายการจัดการศึกษาในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ผู้ปกครอง และบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนได้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเป็นการพัฒนาคนในชุมชนด้วย โรงเรียนจึงควรจัดตั้งสมาคมหรือมูลนิธิในโรงเรียนขึ้น เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียน

---

¹ไพศาล อินทพันธ์ และสุรียัน นนทศักดิ์, "บทบาทของคณะกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียน," มิตรครู ปีที่ 26 ฉบับที่ 21 ปักษ์แรก, (15 พฤศจิกายน 2527), หน้า 10-12.

และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในโรงเรียนเพื่อ
อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน¹

สมาคม หมายถึง องค์กรนิติบุคคลที่โรงเรียนจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย เพื่อส่งเสริมการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมผู้ปกครอง ฯลฯ เป็นต้น

สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ให้การศึกษาพื้นฐานและให้บริการชุมชนนั้น การจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูขึ้นจะก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเพราะเป็นกระบวนกรสองทาง เพื่อประโยชน์ในปัจจุบันร่วมกัน สมาคมผู้ปกครองและครู เป็นสถาบันสื่อกลางระหว่างบ้านกับโรงเรียนจะได้ร่วมกันส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาเด็กให้เป็นไปตามเป้าหมาย โดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชนด้วย

เกี่ยวกับสมาคมนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มุ่งส่งเสริมการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียน และให้สมาคมดำเนินการได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ สามารถอำนวยความสะดวกแก่การศึกษาของโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ โดยการนำความช่วยเหลือจากชุมชนเข้าสู่โรงเรียน และจะช่วยให้โรงเรียนดำเนินงานในการให้บริการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงเห็นสมควรสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้นำในชุมชนเข้าร่วมมือกับคณะครูในโรงเรียนในรูปของสมาคม ซึ่งเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย²

มูลนิธิ หมายถึง องค์กรนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นกองทุนหรือที่รวมทรัพย์สิน เพื่อนำคอกองคลัง ซึ่งเกิดจากทรัพย์สินของมูลนิธิมาใช้จ่ายเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาของโรงเรียน และเพื่อสาธารณกุศลอื่น ๆ

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1, หน้า 281-282.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 286-287.

การก่อตั้งมูลนิธิจะต้องทำเป็นตราสาร มีชื่อมูลนิธิ วัตถุประสงค์ ที่ตั้งสำนักงาน
ข้อกำหนดว่าด้วยทรัพย์สิน ข้อกำหนดว่าด้วยการแต่งตั้งและถอดถอนผู้จัดการของมูลนิธิ ฯลฯ
ทรัพย์สินอาจได้มาจากมีผู้ทำนิตกรรมยกให้ หรือได้มาโดยพินัยกรรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มุ่งส่งเสริมการก่อตั้งมูลนิธิในโรงเรียน
และให้สามารถดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้
เนื่องจากโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษาและช่วยพัฒนาสังคม งานที่อยู่ในขอบข่าย
หน้าที่การบริหารของโรงเรียน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจกรรมนักเรียน งานบุคลากร
งานอาคารสถานที่ งานธุรการและการเงิน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
โรงเรียนจะบริหารงานดังกล่าวอย่างใดแล้ว ต้องอาศัยเงินเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่ง ซึ่งสภาพ
เศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน โรงเรียนจะอาศัยงบประมาณจากรัฐบาลค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอ
จำเป็นจะต้องได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทรัพยากรในชุมชนด้วย จึงเห็นสมควรที่จะดำเนินการ
จัดตั้งมูลนิธิโดยมีคณะกรรมการจัดการมูลนิธิอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อรวมทรัพย์สินให้
เพิ่มพูนไว้ จะได้นำดอกผลมาใช้จ่ายสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียน และส่งเสริมสวัสดิการ
ให้การสงเคราะห์แก่ครูและนักเรียน ตลอดจนเป็นการสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติตาม
บทบาทหน้าที่ที่มีต่อชุมชนได้อย่างครบถ้วน

3. วันสำคัญ หมายถึง วันที่ทางโรงเรียนได้ดำเนินการขึ้นเอง มิใช่เป็นวัน
สำคัญในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ โดยมุ่งให้ชุมชนหรือสังคมเข้ามามีส่วน
ร่วมในกิจกรรมของวันสำคัญนั้น ๆ ได้แก่

- วันสำเร็จการศึกษา ได้แก่ การแจกประกาศนียบัตรและอำลาครู
- วันนิทรรศการ ได้แก่ การแสดงผลงานของนักเรียน
- วันที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองของเด็กมาพบกับครูประจำชั้น
- วันเลือกคนดีเฝ้าในสังคม

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถม-
ศึกษา เล่ม 1, หน้า 291-292.

โรงเรียนกับชุมชน เป็นกระบวนการสองทาง ที่ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่สภาพปัจจุบันพบว่า โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ต่อกันน้อยมาก โรงเรียนไม่ได้รับความสนใจจากชุมชน หรืออาจจะกล่าวได้ว่า ชุมชนยังเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนน้อยมาก ปัญหาที่ทำให้โรงเรียนขาดความร่วมมือจากชุมชน เกิดจากสภาพเศรษฐกิจที่รัดตัว โรงเรียนขาดการวางแผน วางโครงการ และการประสานงานที่ดีต่อชุมชน ตลอดจนโรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนน้อยมาก ในสภาพดังกล่าว รัฐจึงมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้บุคคลต่าง ๆ ในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ พร้อม ๆ กันนั้น ก็จะโค้พัฒนาบุคคลในชุมชนไปช่วย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงมุ่งส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญขึ้น¹

4. การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ในฐานะที่โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จึงจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกับชุมชนทุกวิถีทาง เพื่อสร้างจุดเด่นและศรัทธา ศึกษการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน รู้จักนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสถาบัน-ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะยังผลให้บังเกิดทั้งแก่ชุมชนโรงเรียน ตลอดจนผู้รับผิดชอบโดยทั่วกัน

เมื่อพิจารณาจากสภาพสังคมปัจจุบัน การแตกแยกสามัคคีในหมู่เหล่าเป็นชนวนก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาอีกนานัปการ สภาพการณ์ของแต่ละชุมชน ยังมีความแตกแยกทั้งในด้านความคิด ด้านการปฏิบัติ ด้านการให้ความร่วมมืออยู่มาก จึงก่อให้เกิดปัญหา การพัฒนาไม่คล่องตัว ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนซึ่งเป็นส่วนสำคัญ ของชุมชน หากโรงเรียนใดชุมชนใดขาดซึ่งการให้ความร่วมมือกันด้วยดีแล้ว ย่อมจะเป็น

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1, หน้า 296.

อุปสรรคอย่างใหญ่หลวง ในอันที่จะพัฒนาโรงเรียนนั้นและชุมชนนั้นให้เจริญก้าวหน้าขึ้นได้ ปัญหาดังกล่าวหากปล่อยให้ผ่านไปโดยไม่มีมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมปัญหาจะสะสมมากขึ้น อันจะเป็นผลกระทบของความอยู่รอดของชาติ จึงจำเป็นที่โรงเรียนและชุมชนจะต้องร่วมมือกัน ลดข้อขัดแย้ง ความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน เพื่อให้เกิดการร่วมมือร่วมแรง สามัคคี ร่วมใจ ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จไปด้วยดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตระหนักดีว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนซึ่งมีสิ่งต่าง ๆ หลายอย่างที่ชุมชนไม่มี ฉะนั้นโรงเรียนจะต้องให้ความร่วมมือ และให้บริการชุมชน โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ข้อตกลงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งจะจัดในรูปของกิจกรรมที่ดำเนินการโดยเร่งด่วนและต่อเนื่องกัน เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานความสัมพันธ์กับชุมชน พัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า ตลอดจนการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์

5. บุคคลดีเด่นหรือวันศิษย์เก่า เป็นการศึกษาถึงผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้ว รวมทั้งบุคคลดีเด่นในชุมชนในหลาย ๆ ด้าน เช่น ผลการปฏิบัติงาน ความคิดเห็นต่อสถานศึกษาเดิม ความสำเร็จดีเด่นที่ยกเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนรุ่นหลังได้ และปัญหาต่าง ๆ ที่พบขณะปฏิบัติงาน

ศิษย์เก่าเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งในชุมชนสำหรับโรงเรียน ความประทับใจในโรงเรียนย่อมมีมากกว่าคนอื่น ๆ ในสังคม โอกาสที่โรงเรียนจะได้รับความร่วมมือจากศิษย์เก่าย่อมมีมากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ฉลาดควรมีการติดต่อ และสร้างความสัมพันธ์กับศิษย์เก่าให้มากที่สุด โดยใช้ไปรษณียบัตร จัดชุมนุมพบปะสังสรรค์ "วันศิษย์เก่า" และจัดทำอนุสรณ์สื่อสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า เป็นต้น เพราะการติดต่อกับนักเรียนที่จบแล้วนั้น โรงเรียนยังจะได้ทราบว่าโรงเรียนได้ช่วยเหลือเขาในกรณีใดแล้ว และยังคงควรปรับปรุงกรณีใดอีกบ้าง อีกประการหนึ่ง หากศิษย์เก่าคนใดเป็นบุคคลดีเด่น หรือมีบุคคลดีเด่นเกิดขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1, หน้า 300.

ในชุมชน การที่โรงเรียนติดต่อกับชุมชนเป็นวิทยากรในโรงเรียน โดยการจัดอภิปราย ให้ศิษย์ปัจจุบันหรือคณะครู กรรมการศึกษา ประชาชนฟัง ก็จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้นักเรียนปัจจุบันเอาเป็นแบบอย่างและขณะเดียวกันจะเป็นการยกย่องเชิดชูคนดีให้ปรากฏ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ingsสนับสนุนให้โรงเรียนประถมศึกษาได้จัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้น เพราะตระหนักว่าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงที่ขอมเป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น และมักจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนอย่างดียิ่งอันจะเป็นผลให้โรงเรียนเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์การสอน และสวัสดิการด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการประเมินผล การจัดหลักสูตร และวิธีสอนของโรงเรียนเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น¹

6. การส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง การบริการด้านการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือนอกเหนือจากงานการสอนและการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนตามปกติ ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงได้พยายามดำเนินการจัดการศึกษา หรือบริการด้านการศึกษาให้ความรู้ ความเข้าใจต่อชุมชนในท้องถิ่นเป็นประจำ โดยจัดทำเฉพาะในเขตบริการของโรงเรียน อาจจัดทำโดยวิธีผ่านจากนักเรียนไปถึงผู้ปกครอง เช่น การเผยแพร่เอกสารความรู้ด้านการศึกษา การส่งหรือการแจ้งข่าวสารของทางราชการ นอกจากนี้ยังจัดบริการส่งเสริมความรู้ในแบบการศึกษาผู้ใหญ่ ร่วมกับหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1, หน้า 307-309.

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีกำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว ความรู้ ความเข้าใจงานบางอย่าง เช่น งานที่เกี่ยวกับวิชาชีพ จักว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นที่สมควรทราบและเรียนรู้ เพราะชุมชนส่วนใหญ่ในชนบทยังขาดการศึกษาเพิ่มเติม หรือชี้แจงให้เข้าใจบทบาทของการที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การให้การศึกษาก็จะเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาประชากรในชุมชนให้รอบรู้ สามารถพัฒนาตนเอง และยังสามารถส่งผลประโยชน์ไปถึงการพัฒนาประเทศได้อีกทางหนึ่งด้วย

สถิติประชากรที่ได้รับการศึกษา และมีโอกาสเข้ารับการศึกษามากมาย ยังคงอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ ผลที่ตามมาอาจก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า เพราะประเทศที่เจริญแล้ว ขึ้นกับประชากรที่ได้รับการศึกษามีความรู้ มีความสามารถอยู่ในขั้นดี เป็นองค์ประกอบสำคัญ

โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนมากที่สุด เมื่อเทียบกับจำนวนโรงเรียนระดับต่าง ๆ และตั้งอยู่ในทุกท้องที่ของประเทศ จึงเป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสมที่สุดที่จะทำหน้าที่บริการการศึกษาเพิ่มเติมให้กับประชากรในท้องถิ่น โดยอาจจะดำเนินการด้วยตนเอง หรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่งานวิชาการ และเทคโนโลยี จักทำห้องสมุดวิชาชีพของท้องถิ่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จักสอนกลุ่มสนใจ จักสอนเพิ่มเติมทางวิชาสามัญให้กับประชากรเพื่อยกระดับความรู้ ทั้งนี้เพื่อสร้างโอกาสและให้บริการด้านการศึกษาแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนให้เป็นสถานศึกษาของท้องถิ่นได้นอกเหนือจากการจัดการศึกษาให้เด็กในเกณฑ์บังคับแต่เพียงอย่างเดียว¹

7. การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การโฆษณา ชี้แจง แดงลงข่าวกิจการของโรงเรียนที่ดำเนินการไปแล้ว กำลังดำเนินการอยู่ และจะดำเนินการต่อไปให้ประชาชนที่

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1, หน้า 311-312.

เกี่ยวข้องกับทราบดีและเข้าใจ เฉพาะในกิจกรรมครั้งนี้ประสงค์จะประชาสัมพันธ์เรื่องหลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ตั้งแต่โรงเรียนประถมศึกษาได้ดำเนินการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 เป็นคนมา ปรากฏว่ามีปฏิริยาบางอย่างเกิดขึ้นในหมู่ประชาชนทั่วไป ใน
ทำนองที่ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพราะผู้ปกครองนักเรียนไม่เข้าใจหลักสูตร
ใหม่ จึงไม่เข้าใจกระบวนการในการดำเนินงานของโรงเรียน คิดว่าโรงเรียนไม่ได้
เน้นหนักการสอนหนังสือเหมือนเก่าก่อน ผู้ปกครองและชุมชนจึงยังไม่ร่วมมือกับโรงเรียนเท่า
ที่ควร

การดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อสนองจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 จำเป็นจะต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้รับความรู้และประสบการณ์
ที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตจริง ๆ เป็นเหตุให้ผู้ปกครองนักเรียนมองภาพของโรงเรียนผิดจาก
เดิม เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้สนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์
เรื่อง หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 และปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
ขึ้น เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น¹

8. ชุมชนศึกษา หมายถึง โรงเรียนจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียนเพื่อศึกษาประวัติ
ความเป็นมา บุคคลที่เป็นผู้นำท้องถิ่น ประเพณี สาธารณสถาน แหล่งความรู้ แหล่งอาชีพ
และอาจมีแหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน โบราณวัตถุของอาณาบริเวณที่ได้รับการตั้งชื่อเป็น
หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือของอาณาบริเวณที่นักเรียนในโรงเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
มีบ้านเรือนอยู่อาศัยอันได้ชื่อว่า เป็นชุมชนของโรงเรียน

สภาพปัจจุบัน โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์กันไม่มากเท่าที่ควร โรงเรียน
ยังไม่ได้เป็นแหล่งกลางที่จะช่วยประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับจุดเด่นของชุมชน นักเรียนมองเห็นคุณค่า

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา-
ศึกษา เล่ม 1, หน้า 314.

และประโยชน์ที่ได้จากชุมชนน้อยมาก การจัดการเรียนการสอน กับการดำเนินชีวิตจริงในสังคม ยังมีความสัมพันธ์กันไม่ค่อย ทั้งในแง่ช่วยเหลือเกื้อกูลและส่งเสริมซึ่งกันและกัน

การที่สมาชิกในชุมชนรู้และเข้าใจสภาพความเป็นมา และสิ่งที่มีค่าในชุมชนจะเป็นเครื่องจูงใจให้เกิดความรักและห่วงหาพันชุมชนของตน ความรัก ความห่วงหาพันชุมชนจะก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการที่หยุดนม สร้างสรรค์ จรรโลงให้ชุมชนของตนพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งสิ่งดีงาม ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงมุ่งส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมชุมชนศึกษาขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสกับชุมชน ให้รู้จักและเข้าใจความเป็นมา ประเพณีที่ดีงามของชุมชนแห่งความรู้ สาธารณสถาน ที่พักผ่อนหย่อนใจ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งอาชีพในชุมชนเพื่อเกิดความรู้สึกว่าชุมชนมีค่าควรรักษา ห่วงหาพัน ตลอดจนให้โรงเรียนมีส่วนช่วยในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เรื่องของชุมชน ซึ่งดำเนินการโดยโรงเรียน จัดกิจกรรมแก่นักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ออกศึกษาชุมชนโดยมีครูควบคุมแนะนำ เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมารวบรวมจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ไปยังสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งแจกให้กับผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียน และในช่วงเวลาที่มีการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนรักภูมิสำเนาของตน เมื่อจบการศึกษาจะได้กลับมาพัฒนาชุมชนให้เจริญ การไปทำงานในเมืองหลวงก็จะน้อยลง¹

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาโดยเฉพาะนั้น ยังไม่มีผู้ใดทำไว้ แต่มีงานวิจัยเกี่ยวกับงานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1, หน้า 318-321.

รังษี มหาจันทร์ ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคใต้ ปี 2517 พบว่า

งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนนั้นส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของงานด้านต่าง ๆ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ งานคานมบุคลากร งานธุรการ การเงินและบริหาร งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน และงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน¹

ปรีดา เชื้อตระกูล ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคกลาง ปี 2518 การวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ผลของการวิจัยได้ข้อสรุปเกือบเป็นเอกฉันท์จากทุกกลุ่มประชากรว่า "โรงเรียนปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยที่สุด"²

สมิคร หนูไพโรจน์ ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคใต้ปี 2518 การวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า "กลุ่มผู้บริหารมีความเห็นว่าโรงเรียนได้ปฏิบัติงานด้านนี้มาก ส่วนกลุ่มนักวิชาการและกลุ่มประชาชน มีความเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานด้านนี้อยู่ในระดับน้อย"³

¹รังษี มหาจันทร์, "งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลในภาคใต้," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 129.

²ปรีดา เชื้อตระกูล, "งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลในภาคกลาง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 198.

³สมิคร หนูไพโรจน์, "งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคใต้," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 198.

กุลิศ บุญยากร ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2518 การวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงาน คำนวณความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น พบว่า

ผู้บริหาร นักวิชาการ และประชาชน เห็นว่างานคำนวณความสัมพันธ์กับ ชุมชนยังมีการปฏิบัติน้อยมาก ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนดำเนินการเกี่ยวกับ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประชุมผู้ปกครอง การให้บริการด้าน ความรู้ และอาคารสถานที่ การประชาสัมพันธ์ การประชุมกรรมการ ศึกษาอยู่ในระดับน้อยมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ชุมชนกับโรงเรียนจึงมีการร่วมมือ และประสานงานกันน้อย ทำให้ชุมชนไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาวากอให้ เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ก็เพราะโรงเรียนปฏิบัติงานคำนวณความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยไปนั่นเอง¹

จันทร์ภาณี สงวนนาม ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาของโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคกลาง ปี 2518 พบว่า

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคกลาง ส่วน ใหญ่ปฏิบัติงานบริหารการศึกษาในทุก ๆ ด้านค่อนข้างมาก ยกเว้นงานใน ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ที่ทั้งผู้บริหารและนักวิชาการต่างก็มีความเห็น สอดคล้องกันว่า โรงเรียนยังปฏิบัติงานในด้านนี้ค่อนข้างน้อย ส่วนความ เห็นของประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนได้ปฏิบัติงานบริหารการศึกษา ทุก ๆ ด้าน ค่อนข้างครบถ้วนและสมบูรณ์ ยกเว้นในบางข้อเท่านั้น เช่น การเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาสอนนักเรียน การที่โรงเรียนนำวิทยากรใน ท้องถิ่นมาสอนนักเรียน และการที่โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ ทางวิชาการแก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ประชาชนมีความเห็นว่าโรงเรียนได้ ปฏิบัติค่อนข้างน้อย²

¹กุลิศ บุญยากร, "งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด- เทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 144-145.

²จันทร์ภาณี สงวนนาม, "งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคกลาง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 175.

สุบรรณ จันทร์คณา ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือ ปี 2519 ในด้านความสัมพันธ์กับ ชุมชนพบว่า

โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือส่วนใหญ่ ปฏิบัติงานบริหารการศึกษาในทุก ๆ ด้านค่อนข้างมาก ยกเว้นงานในด้านการสัมพันธ์กับชุมชนที่โรงเรียนยังปฏิบัติงานในด้านนี้ค่อนข้างน้อย ส่วนที่ ปฏิบัติมากที่สุดและรองลงไปตามลำดับได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านธุรการ ด้านวิชาการ และคานักงานนักเรียน¹

ทิษณุ สุจริตรม ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคเหนือ ปี 2519 พบว่า

งานความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติงานด้านนี้ยังไม่ดีพอ ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน เช่น ราชการประชาสัมพันธ์ที่ดี ไม่เคยจัดกิจกรรมและบริการอื่นเป็นการส่งเสริมการ อานการเขียนในประชาชนเลย ไม่มีสมาคมศิษย์เก่า ไม่มีสมาคมครู-ผู้ปกครอง ไม่ยอมรับข้อเสนอแนะความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในการวาง นโยบายของประชาชนอีกด้วย สิ่งเหล่านี้จะเป็นอุปสรรคของความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน²

บัญญัติ นนารชัยเทพ ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคเหนือ ปี 2520 การวิจัยส่วนที่เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนพบว่า "ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีการประสาน

¹สุบรรณ จันทร์คณา, "งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 133.

²ทิษณุ สุจริตรม, "งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา กรม-สามัญศึกษาในภาคเหนือ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 141.

งานกันน้อยมาก ทำให้ขาดความสัมพันธ์ต่อกัน จึงทำให้ไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาว่าก่อให้เกิดประโยชน์ ทัศนารุมนให้เจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจและสังคมเท่าที่ควร"¹

วิจัย ฤกษ์สาราญ ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2521 การวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับงานความสัมพันธ์กับชุมชน จากผลการวิจัยงานบริหารการศึกษาทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ งานความสัมพันธ์ชุมชน งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน และงานธุรการ การเงิน และบริการ ตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร นักวิชาการและประชาชน ปรากฏว่า "โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปฏิบัติงาน ด้านวิชาการ บุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการการเงินและบริการอยู่ในเกณฑ์มากหรือดี ส่วนงานในความสัมพันธ์กับชุมชนโรงเรียนยังปรากฏอยู่ในเกณฑ์น้อย"²

จากการศึกษางานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดต่าง ๆ ทั้งกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่างานในความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนประถมศึกษา ยังปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับงานบริหารการศึกษาของโรงเรียนท่านอื่น ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹บัญชา นาคชัยเทพ, "งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคเหนือ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 133.

²วิจัย ฤกษ์สาราญ, "งานบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 133.